

Chełmno – Muzeum byłego Obozu Zagłady

Historia

Chełmno [niem. Kulmhof], niewielka miejscowość położona 70 km na zachód od Łodzi. W latach 1941-1945 w pobliżu wioski działał nazistowski obóz zagłady. Chełmno stało się miejscem zagłady Żydów z *getta łódzkiego* oraz z całego Kraju Warty [Warthegau] – jednostki administracyjnej stworzonej przez Niemców z części wcielonych do III Rzeszy ziem polskich. Wśród ofiar byli również, deportowani wcześniej do *getta łódzkiego*, Żydzi niemieccy, austriaccy, czescy, słowaccy i luksemburcy oraz około 5 tys. Sinti i Romów. W Chełmnie zginęło też kilkuset Polaków, grupa radzieckich jeńców wojennych oraz 88 czeskich dzieci z miejscowości Lidice. Szacuje się, że w Chełmnie uśmiercono w sumie **około 150 tys. ludzi**.

Obóz składał się z dwóch części: znajdującego się w Chełmnie pałacu oraz tzw. obozu leśnego [Waldlager] w Lesie Rzuchowskim. Transporty przybywały przeważnie kolejką do stacji Powiercie. Stamtąd przeznaczonych na zagładę przewożono ciężarówkami do pałacu w Chełmnie. Przybyłym na miejsce tłumaczono, że zostaną odesłani do obozów pracy i że mają udać się do kąpieli, podczas gdy ich ubrania zostaną poddane dezynfekcji. Następnie prowadzono ich do hermetycznie zamykanych ciężarówek, do wnętrza których odprowadzano spaliny samochodowe. Zwłoki pomordowanych przewożono do Lasu Rzuchowskiego, gdzie chowano je w masowych grobach, zaś w późniejszym okresie palono w krematoriach.

Załoga obozu składała się z ponad 100 osób, członków Sicherheitspolizei [Policji Bezpieczeństwa, Sipo] oraz żandarmów z Schutzpolizei [nazistowska formacja policyjna]. Prócz tego przy chowaniu i paleniu zwłok zatrudniano stale 30-40 więźniów, Żydów. Rzeczy po zamordowanych rozdawane były niemieckiej ludności zamieszkałej na terenie Kraju Warty.

Ośrodek zaczął działać 7 grudnia 1941 r. W marcu 1943 r. zapadła decyzja o zamknięciu obozu. Aby zatrzeć ślady zbrodni, Niemcy wysadzili pałac w Chełmnie. Działalność obozu wznowiono w kwietniu 1944 r. w przygotowaniu do ostatecznej likwidacji getta łódzkiego. Od połowy lipca transporty z Łodzi kierowane były jednak do obozu Auschwitz-Birkenau, gdzie proces uśmiercania ludzi przebiegał znacznie szybciej i sprawniej. We wrześniu 1944 r. SS przystąpiło do usuwania śladów zbrodni, zwłoki ekshumowano i spalono. Do pracy tej zatrudniono grupę więźniów, Żydów, których następnie rozstrzelano. Obóz został opuszczony przez Niemców 17 stycznia 1945 r., na krótko przed wkroczeniem Armii Czerwonej.

Zofia Wóycicka

Pamięć

Na terenie obozu w Lesie Rzuchowskim znajduje się, odsłonięty w 1964 r., monumentalny pomnik. W 1990 r. otwarto tam niewielkie muzeum poświęcone historii tego ośrodka zagłady. W tym samym roku odsłonięto również zlokalizowaną na południowo-zachodnim skraju obozu „ścianę pamięci” oraz tablicę pamiątkową usytuowaną na wydobytych i zabezpieczonych relikwach krematorium. Miejsce wysadzonego przez Niemców wiosną 1943 r. pałacu w Chełmnie upamiętnione zostało obeliskiem. Niedawno były tam prowadzone badania archeologiczne.

Muzeum obejmuje dwa miejsca:

Chełmno – muzeum w Spichlerzu, ruiny pałacu, teren badań archeologicznych,

Las rzuchowski – teren cmentarza, pomnik, Ściana Pamięci, upamiętnienia, pawilon muzealny.

Zofia Wóycicka

Informacje praktyczne

Chełmno – Muzeum byłego Obozu Zagłady

Dojazd: Chełmno leży przy drodze nr 473, 7 km od Dąbia. Z Koła lub Łodzi liniowymi autobusami Autostrada A2 – zjazd w Dąbiu Droga 92 – zjazd w Kole w kierunku Dąbie – Uniejów

Chełmno 59 A, 62-600 Dąbie

Biuro Muzeum w Chełmnie: 63 271 94 47; 695 003 137; Las rzuchowski: tel. 695 003 167

<http://chelmnno-muzeum.eu/?lang=pl>

muzeum@chelmnno-muzeum.eu

Czynne: Chełmno 1 kwietnia – 30 września wtorek – niedziela 9.00–17.00 poniedziałek – nieczynne 1 października – 31 marca wtorek – niedziela 9.00–15.00 poniedziałek – nieczynne Las Rzuchowski Teren otwarty dla zwiedzających

Opłaty za usługi przewodnickie: obsługa przewodnicka w jęz. polskim osoby indywidualne (do 5 osób) 5 zł/osoba grupy zorganizowane (do 10 osób) 50 zł grupy zorganizowane (powyżej 10 osób) 75 zł obsługa przewodnicka w jęz. angielskim osoby indywidualne (do 5 osób) 10 zł/osoba grupy zorganizowane (do 10 osób) 100 zł grupy zorganizowane (powyżej 10 osób) 150 zł